

กิจกรรมสะเต็มศึกษา

STEM Education

สร้างสรรค์ไอศกรีมแสนอร่อย

โดย

นางอนุธิดา ขยันงาน

นางอรอุมา หัวโนนม่วง

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

โรงเรียนปราจีนกัลยาณี อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7

กิจกรรมสะเต็มศึกษา

เรื่อง สารรอบตัว

แนวทางสำหรับนักเรียน

1. ในการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา นักเรียนอาจเลือกทำกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อนและใช้เวลาในการทำกิจกรรมไม่มากในช่วงเริ่มต้น เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์จากการทำกิจกรรมสะเต็มแล้ว ต่อไปอาจเลือกเรื่องที่ซับซ้อนและใช้เวลามากขึ้น
2. ต้องศึกษาหัวข้อกำหนดการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาจากใบกิจกรรมที่ครูแจกให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนภายในกลุ่ม
3. การเลือกหัวข้อทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาต้องคำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ ประโยชน์ของผลงานและสามารถพัฒนาต่อยอดได้
4. ในระหว่างการทำกิจกรรมต้องมีการประเมินผลการทำงานของกลุ่มเพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพ
5. ต้องใช้เทคนิคการระดมสมองของสมาชิกภายในกลุ่ม การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาหรือโต้แย้งเมื่อมีความคิดเห็นต่าง
6. ฝึกทักษะการตั้งคำถามเพื่อหาข้อสรุปหรือคำตอบ
7. ปรึกษาครูผู้สอนเมื่อเกิดปัญหา
8. วางแผนการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาให้สำเร็จภายในเวลาที่กำหนด โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและคุณภาพของผลงาน

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนจัดกลุ่มละ 4 คน และตั้งชื่อกลุ่ม
2. ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษาจากใบกิจกรรมที่กำหนดให้
3. การทำกิจกรรมต้องอภิปรายเพื่อแสดงความคิดเห็น โต้แย้งจากประจักษ์พยานที่พบตลอดจนทำกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพและต้องมีความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม
4. เตรียมความพร้อมที่จะนำเสนอผลงาน

หัวข้อที่กำหนด

1. สร้างสรรค์ไอศกรีมแสนอร่อย

หลักการ การแข็งตัว (freezing) สารเปลี่ยนสถานะจากของเหลวเป็นของแข็ง หรือแก๊สเป็นของแข็ง โดยจะมีการคายพลังงานออกมา ทำให้อนุภาคมีพลังงานในการสั่นน้อย อนุภาคจึงเรียงตัวแบบชิดกันมากขึ้น

ใบกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา

เรื่อง สร้างสรรค์ไอศกรีมแสนอร่อย

ชื่อกลุ่ม .....

สมาชิก

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

1. ระบุปัญหาที่ต้องการหาคำตอบ / ผลลัพธ์ที่ต้องการ

ปัญหา / สิ่งที่ต้องการพัฒนา

- การเปลี่ยนแปลงสถานะของสารต้องใช้พลังงานหรือไม่อย่างไร

เหตุผล

- จุดเยือกแข็งคือ อุณหภูมิขณะที่ของเหลวเปลี่ยนสถานะเป็นของแข็ง ซึ่งจะมีอุณหภูมิต่ำกว่า

2. การศึกษาค้นคว้าเอกสาร / ภูมิปัญหาท้องถิ่น / งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เขียนเฉพาะหลักการสำคัญ)

2.1 วิทยาศาสตร์

- การเปลี่ยนสถานะของสาร
- บอกความหมาย จุดหลอมเหลว จุดเยือกแข็ง จุดเดือด จุดควบแน่นได้
- ทักษะ/กระบวนการทำการทดลอง

2.2 คณิตศาสตร์

- เขียนกราฟ
- ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์

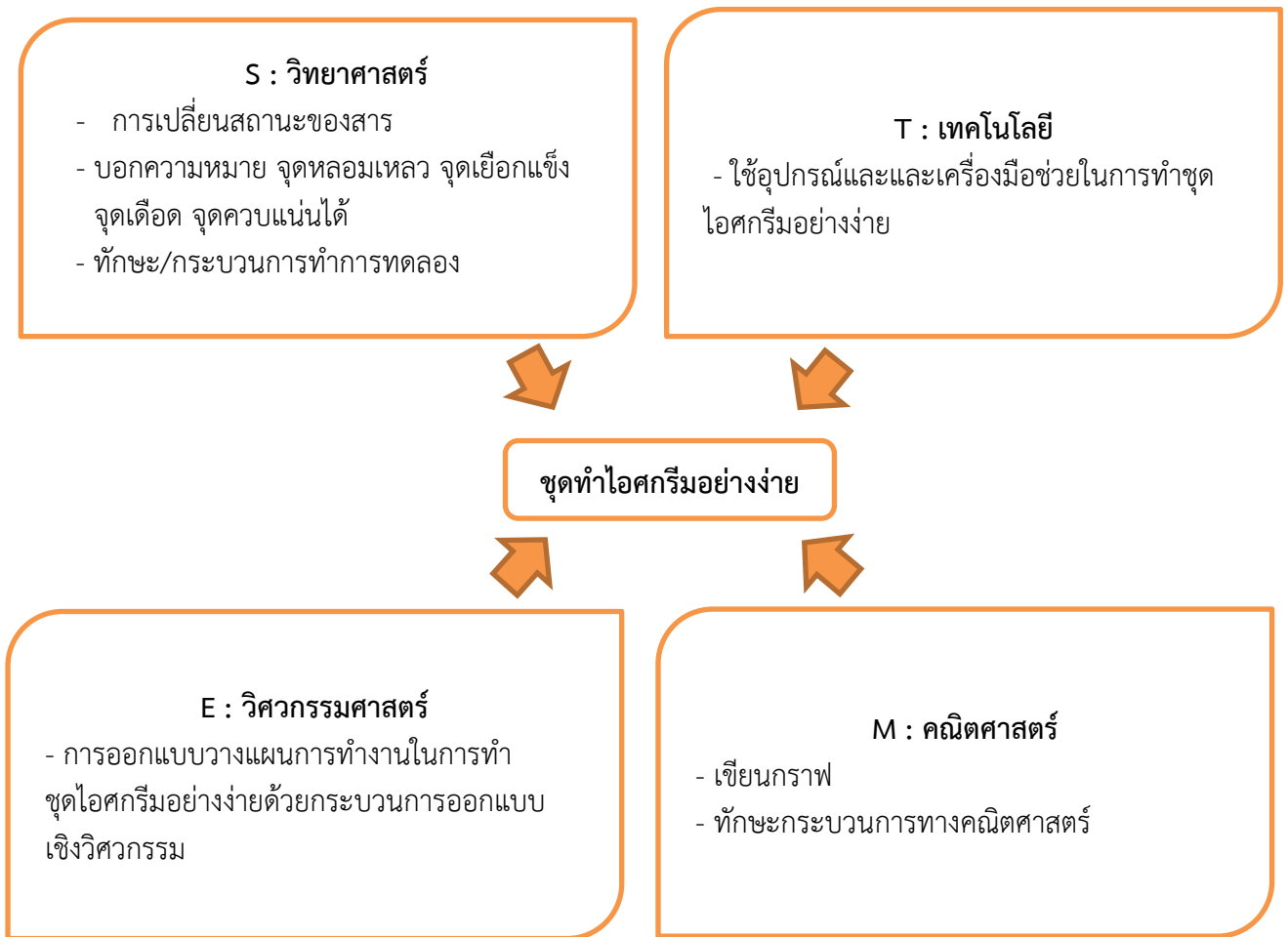
2.3 วิศวกรรมศาสตร์

- การออกแบบวางแผนการทำงานในการทำชุด ไอศกรีมอย่างง่ายด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

2.4 เทคโนโลยี

- ใช้อุปกรณ์และเครื่องมือช่วยในการทำชุดไอศกรีมอย่างง่าย

2.5 ผังความคิด

3. ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (คำนึงถึงปัญหา)

3.1 วัสดุอุปกรณ์ (เลือกวัสดุอุปกรณ์)

1. ปีกเกอร์ขนาด 100 cm ³	2 ใบ
2. เทอร์มอมิเตอร์	1 อัน
3. แท่งแก้วคนสาร	1 แท่ง
4. ขาดั่งพร้อมที่จับหลอดทดลอง	1 ชุด
5. ตะเกียงแอลกอฮอล์พร้อมที่กั้นลม	1 ชุด
6. ไม้ขีดไฟ	1 กลั๊ก
7. หลอดทดลองขนาดใหญ่	1 หลอด
8. จุกยางพร้อมหลอดน้ำแก๊ส	1 ชุด
9. กระจกตวงขนาด 25 cm ³	1 ใบ
10. น้ำกลั่น	50 cm ³
11. เศษหินปูนเล็กๆ	3-4 ช้อน
12. น้ำแข็งละเอียด	200 cm ³
13. ใบงาน เรื่อง อุณหภูมิกับการเปลี่ยนสถานะของสาร	
14. ใบความรู้ เรื่อง พลังงานกับการเปลี่ยนสถานะของสาร	

3.2 วิธีทำกิจกรรม / รูปแบบ

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมความคิด วางแผนการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ออกแบบชุดทำไอศกรีม จากอุปกรณ์ที่กำหนดให้ ดังนี้ โฟม แก้วพลาสติก แก้วสแตนเลส พิวเจอร์บอร์ด เทปใส ไม้เสียบลูกชิ้น กาว ถุงพลาสติกซิปล็อก เทปปิดกล่อง เกลือ น้ำแข็ง เครื่องดื่ม เพื่อให้สามารถผลิตชุดทำไอศกรีมได้ ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ด้วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการ
2. นักเรียนเขียนแบบร่างชุดทำไอศกรีม ให้ครูตรวจแบบร่าง
  - ครูแจ้งสถานการณ์ว่า ในวันหยุดสุดสัปดาห์ น้องนุตาต้องการทำไอศกรีม เลี้ยงเพื่อนๆในวันนี้ แต่เกิดเหตุไฟฟ้าดับ จึงทำให้น้องนุตาไม่สามารถเตรียมไอศกรีมได้ทัน นักเรียนได้รับ มอบหมายให้ช่วยน้องนุตาทำชุดไอศกรีมอย่างง่าย นักเรียนจะทำอย่างไร ภายใต้ เงื่อนไขและอุปกรณ์ที่กำหนด

โจทย์

- ชุดทำไอศกรีมอย่างง่าย พร้อมเสิร์ฟ

เงื่อนไข

1. ใช้เวลาในการทำให้ไอศกรีมแข็งตัวน้อยที่สุด
2. สร้างจากอุปกรณ์ที่กำหนดให้

4. การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (ให้บันทึกปัญหาที่พบ การระดมสมองเพื่อแก้ปัญหา การโต้แย้งจากประจักษ์พยานที่พบตลอดจนการทำกิจกรรมจนสำเร็จ)

4.1 ประชุมระดมสมองสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อวางแผนทำงานและแบ่งหน้าที่

4.2 ดำเนินงานตามขั้นตอนการแก้ปัญหา

1. การสร้างสถานการณ์ว่าช่วงปิดเทอมต้องทำไอศกรีม
2. การร่างชุดทำไอศกรีม
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด
4. นักเรียนนำเสนองาน
5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและลงข้อสรุป

4.3 ผลการดำเนินกิจกรรม

ตาราง อุณหภูมิของน้ำแข็งขณะหลอมเหลวเมื่อให้ความร้อนแก่น้ำแข็งทุกๆ 1 นาที

นาทีที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
อุณหภูมิ (°C)										

5. การทดสอบประเมินผลการแก้ไขชิ้นงาน(การสรุปองค์ความรู้)

สารต่างๆ อาจอยู่ในสถานะก๊าซ ของเหลว หรือของแข็งก็ได้ขึ้นอยู่กับชนิดของสาร สารแต่ละชนิดจะมีจุดเดือดและจุดหลอมเหลวต่างกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของสาร การเปลี่ยนแปลง อุณหภูมิจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร

6. ประเมินผลการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา (แนวทางในการพัฒนาผลงาน/ผลิตภัณฑ์/การประยุกต์ใช้/ออกแบบวิธีการนำเสนอผลการทำกิจกรรมสะเต็มศึกษา)

- ออกแบบนำเสนองานด้วยวิธีที่ค้นที่ถ่ายทำขณะทำการทดลอง

กิจกรรม STEM

จุดประสงค์

1. ประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนสถานะของสาร การเขียนกราฟ และกระบวนการ ออกแบบเชิงวิศวกรรมในออกแบบชุดทำไอศกรีมอย่างง่าย
2. ออกแบบและทำไอศกรีมภายใต้เงื่อนไขของวัสดุอุปกรณ์ เวลา ที่กำหนด

วัสดุอุปกรณ์

1. ปีกเกอร์ 100 cm ³	2 ใบ
2. เทอร์มอมิเตอร์	1 อัน
3. แท่งแก้วคนสาร	1 แท่ง
4. ขาดั่งพร้อมที่จับหลอดทดลอง	1 ชุด
5. ตะเกียงแอลกอฮอล์พร้อมที่กั้นลม	1 ชุด
6. หลอดทดลองขนาดใหญ่	1 หลอด
7. หลอดทดลองขนาดใหญ่	1 หลอด
8. จุกยางพร้อมหลอดน้ำ	1 ชุด
9. กระบอกตวงขนาด 25 cm ³	1 ใบ
10. แก้วพลาสติก	1 ใบ
11. ถูขีบล็อก	2 ใบ
12. เกลีส	150 กรัม
13. น้ำแข็งบด	1000 กรัม
14. นมเปรี้ยว	1 กล่อง
15. แผ่นโฟม	1 แผ่น
16. เทปปิดกล่อง	1 ม้วน
17. ไม้เสียบลูกชิ้น	10 อัน
18. กาวติดโฟม	1 หลอด

สถานการณ์

ในวันหยุดสุดสัปดาห์น้องนุดา ต้องการทำไอศกรีม เลี้ยงเพื่อนๆในวันนี้ แต่เกิดเหตุ ไฟฟ้าดับ จึงทำให้น้องนุดาไม่สามารถเตรียมไอศกรีมได้ทัน นักเรียนได้รับมอบหมายให้ช่วย น้องนุดาทำชุดไอศกรีมอย่างง่าย นักเรียนจะอย่างไรดี ภายใต้อุปกรณ์ที่กำหนด

โจทย์

ชุดทำไอศกรีมอย่างง่ายพร้อมเสิร์ฟ

เงื่อนไข

1. ใช้เวลาในการทำไอศกรีมแฉ่งตัวน้อยที่สุด
2. สร้างจากอุปกรณ์ที่กำหนดให้

ใบกิจกรรม

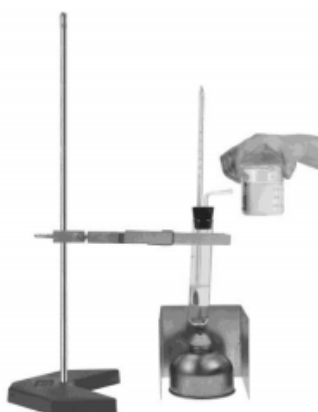
1. ให้นักเรียนทำกิจกรรมและตอบคำถามหลังทำกิจกรรมต่อไปนี้
ใบงานที่..... เรื่อง อุณหภูมิกับการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร

จุดประสงค์ ศึกษาอุณหภูมิกับการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร

วัสดุอุปกรณ์

1. ปีกเกอร์ 100 cm³ 2 ใบ
2. เทอร์มอมิเตอร์ 1 อัน
3. แท่งแก้วคนสาร 1 แท่ง
4. ขาดังพร้อมที่จับหลอดทดลอง 1 ชุด
5. น้ำแข็งละเอียด 200 cm³
6. หลอดทดลองขนาดใหญ่ 1 หลอด
7. หลอดทดลองขนาดใหญ่ 1 หลอด
8. จุกยางพร้อมหลอดนำแก๊ส 1 ชุด
9. กระจกบอทวงขนาด 25 cm³ 1 ใบ
10. ตะเกียงแอลกอฮอล์พร้อมที่กั้นลม 1 ชุด

ตอนที่ 1

การหาจุดเดือดของน้ำ

วิธีทำ

1. ใส่น้ำกลั่นประมาณ 20 cm³ และเศษหินปูนที่สะอาด 3-4 ชิ้น ลงในหลอดทดลองขนาดใหญ่
2. ปิดปากหลอดทดลองด้วยจุกยางที่มีเทอร์มอมิเตอร์และหลอดนำแก๊สเสียบอยู่
3. ต้มน้ำในหลอดทดลอง อ่านและบันทึกอุณหภูมิไว้ทุกๆ 1 นาที จนถึงนาทีที่ 10 บันทึกผล
4. สังเกตที่ปลายหลอดนำแก๊สว่ามีอะไรเกิดขึ้น แล้วนำปีกเกอร์ขนาด 100 cm³ ใส่น้ำเย็นปริมาตร 30 cm³ ไปอังที่ปลายหลอดนำแก๊ส สังเกตผล

ปัญหา

1. ปัญหาของการทดลองนี้คืออะไร _____

สมมุติฐาน

2. ลองคาดคะเนว่า น้ำจะเดือดที่อุณหภูมิกี่องเซลเซียส _____

ผลการทำกิจกรรม

ตาราง อุณหภูมิของน้ำที่ได้รับความร้อนเมื่อเวลาเปลี่ยนไปทุก ๆ 1 นาที

นาทีที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
อุณหภูมิ (°C)										

หมายเหตุ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย * ในช่องนาทีที่น้ำเริ่มเดือด

3. ผลการทดลองเป็นไปตามที่คาดคะเนหรือไม่อย่างไร

---

4. เมื่อน้ำได้รับความร้อน อุณหภูมิของน้ำเปลี่ยนแปลง อย่างไร

---

5. ต้มน้ำเดือดนานต่อไปอีก อุณหภูมิเป็นอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

---

6. ขณะที่น้ำกำลังเดือด นักเรียนเห็นไอน้ำเหนียวมีน้ำเดือดหรือไม่ และควันขาวที่ออกมาจากปลายหลอดนำแก๊สคืออะไร

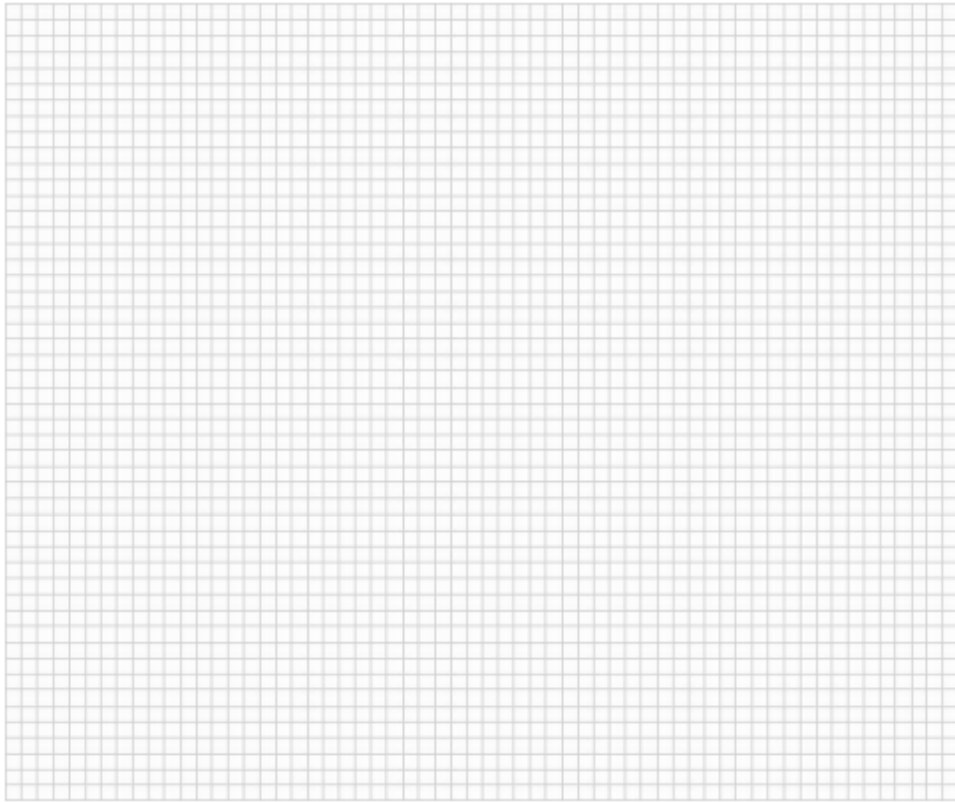
7. เมื่อนำปิ๊กเกอร์ใส่น้ำเย็นไปอังที่ปลายหลอดนำแก๊สจะเกิดผลอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

ต้มน้ำ

8. จงนำผลจากตารางบันทึกผลมาเขียนกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิของน้ำกับเวลาที่ใช้

กราฟ .....

9. จากข้อ 8 เส้นกราฟแสดงอุณหภูมิของน้ำก่อนเดือดและขณะกำลังเดือดเป็นอย่างไร

10. น้ำเริ่มเดือดเวลาที่เท่าใด _____

11. เพราะเหตุใด เมื่อน้ำเดือดแล้วอุณหภูมิจึงไม่สูงขึ้น _____

12. ผลการทดลองนี้สรุปได้ว่าอย่างไร

ตอนที่ 2

1. ใส่ น้ำแข็งละลายลงในปิกเกอร์ขนาด 100 cm^3 ประมาณ 3 ใน 4 ของปิกเกอร์
2. เสียบเทอร์มอมิเตอร์ลงในน้ำแข็ง ให้กระเปาะเทอร์มอมิเตอร์อยู่ระหว่างก้อนน้ำแข็งแล้วยึดเทอร์มอมิเตอร์กับขาตั้ง ดังภาพ ระวังอย่าให้กระเปาะแตะกับข้างปิกเกอร์หรือก้นปิกเกอร์
3. เมื่อเสียบเทอร์มอมิเตอร์ลงไปครบ 2 นาที อ่านและบันทึกอุณหภูมิโดยไม่ยกเทอร์มอมิเตอร์ ขึ้น ใช้แท่งแก้วคนน้ำแข็งให้ทั่วทั้งปิกเกอร์ตลอดเวลา อ่านและบันทึกอุณหภูมิทุกๆ 1 นาที จนน้ำแข็งหลอมเหลวหมด ทำเครื่องหมายในช่องเวลาที่ที่น้ำแข็งหลอมเหลวหมด
4. เมื่อน้ำแข็งหลอมเหลวหมดแล้ว ให้อ่านและบันทึกอุณหภูมิทุก ๆ 1 นาที ต่อไปอีก 5 นาที

ปัญหา

1. ปัญหาของการทดลองนี้คืออะไร _____

สมมุติฐาน

2. ขณะน้ำแข็งกำลังหลอมเหลวอุณหภูมิเปลี่ยนแปลงหรือไม่ _____

ผลการทำกิจกรรม

ตาราง อุณหภูมิของน้ำแข็งขณะหลอมเหลวเมื่อให้ความร้อนแก่น้ำแข็งทุกๆ 1 นาที

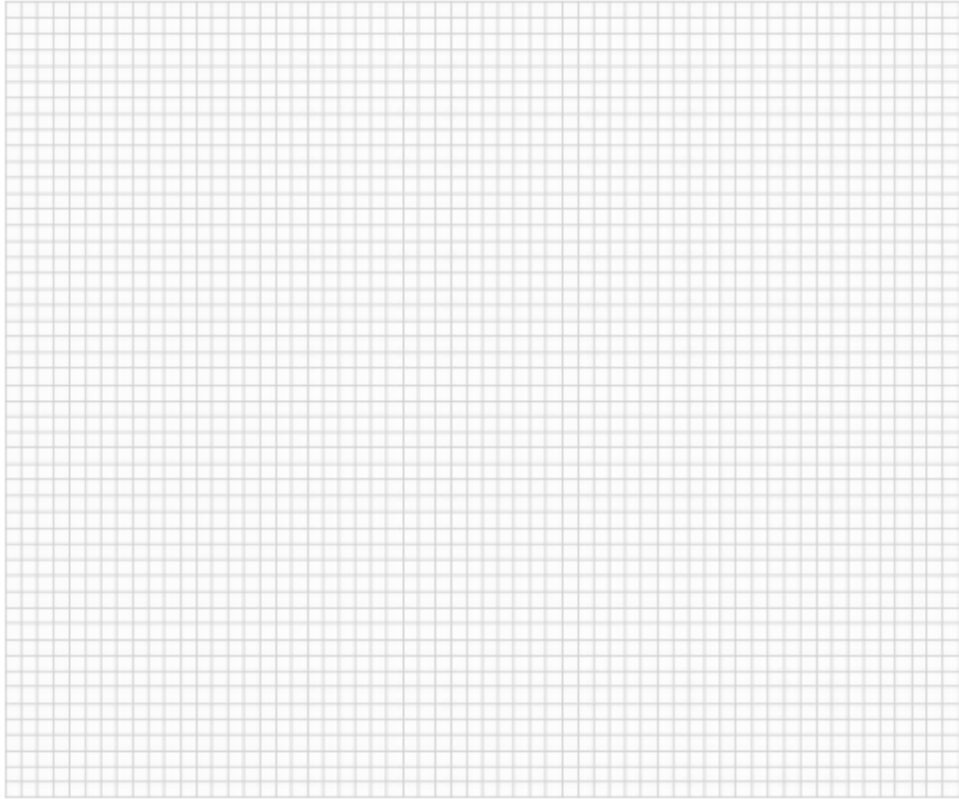
นาทีที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
อุณหภูมิ ($^{\circ}\text{C}$)										

หมายเหตุ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย * ในช่องเวลาที่ที่น้ำเริ่มเดือด

3. เพราะเหตุใดขณะน้ำแข็งกำลังหลอมเหลว อุณหภูมิจึงไม่เปลี่ยนแปลง
-

4. เมื่อน้ำแข็งหลอมเหลวหมดแล้ว อุณหภูมิเปลี่ยนแปลงหรือไม่

5. จงนำผลจากตารางบันทึกผลมาเขียนกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิกับเวลาที่ใช้ในการหลอมเหลวของน้ำแข็ง

กราฟ .....

6. จากข้อ 5 เส้นกราฟแสดงอุณหภูมิของน้ำแข็งขณะหลอมเหลวและเมื่อหลอมเหลวหมดแล้วเป็นอย่างไร

7. จากข้อ 5 น้ำแข็งหลอมเหลวหมดในเวลากี่นาที

8. ปรากฏการณ์ที่น้ำแข็งเปลี่ยนสถานะเป็นน้ำ เรียกว่า _____ และน้ำเปลี่ยนสถานะเป็นน้ำแข็งเรียกว่า _____

9. อุณหภูมิที่น้ำเปลี่ยนสถานะเป็นน้ำแข็งเรียกว่า _____ มีค่าเท่าใด _____

10. ผลการทดลองนี้สรุปได้ว่าอย่างไร

_____
_____

2. ให้นักเรียนเลือกออกแบบชุดทำไอศกรีมอย่างง่าย โดยเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ให้เหมาะสม กับข้อกำหนดและเงื่อนไข พร้อมอธิบายเหตุผลในการเลือกใช้อุปกรณ์

---

3. เมื่อออกแบบสำเร็จแล้วให้วางแผนทำชุดไอศกรีมอย่างง่าย ตามวัสดุอุปกรณ์ที่กำหนด เวลาที่ใช้ในการทำไอศกรีมให้แข็งตัว.....

4. หลังจากปรับปรุงคุณภาพชุดทำไอศกรีมอย่างง่าย เพื่อให้ใช้เวลา น้อยที่สุดที่ทำให้ไอศกรีมแข็งตัว เวลาที่ใช้ในการทำไอศกรีมให้แข็งตัวหลังปรับปรุง.....

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการแข็งตัวของไอศกรีมได้แก่อะไรบ้าง

---

6. สรุปผลชุดทำไอศกรีมอย่างง่าย ข้อควรปรับปรุง/ปัญหาหรือข้อเสนอแนะ

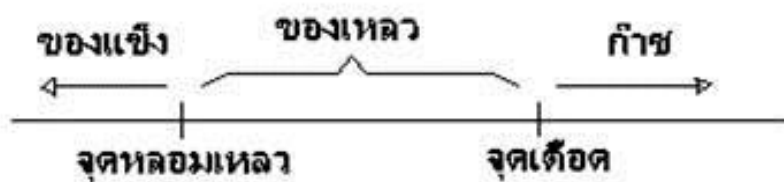

ใบความรู้

เรื่อง พลังงานกับการเปลี่ยนสถานะของสาร

สารต่างๆ อาจอยู่ในสถานะก๊าซ ของเหลว หรือของแข็งก็ได้ขึ้นอยู่กับชนิดของสาร สารแต่ละชนิดจะมีจุดเดือดและจุดหลอมเหลวต่างกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของสาร การเปลี่ยนแปลง อุณหภูมิจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร โดยที่พิจารณาตามหลักการ ดังภาพ

- การเปลี่ยนแปลงของสารจากสถานะของแข็งเป็นของเหลว เรียกว่า การหลอมเหลว อุณหภูมิขณะนั้นจะคงที่เรียกว่า จุดหลอมเหลว

- การเปลี่ยนสถานะของสารจากของเหลวกลายเป็นไอ เรียกว่า การเดือด อุณหภูมิขณะนั้นจะ คงที่ เรียกว่า จุดเดือด การเปลี่ยนแปลงของสารมี 3 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนสถานะ , การละลาย และการเกิดปฏิกิริยาเคมีโดยการเปลี่ยนแปลงของสารจะ เกี่ยวข้องกับพลังงานดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนสถานะระหว่างของแข็งกับของเหลว เมื่อของแข็งได้รับความร้อนอนุภาคจะมีพลังงานจลน์สูงขึ้นแรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลถูกทำลายและเมื่ออุณหภูมิเพิ่มจนถึงจุด หลอมเหลว จะเปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นของเหลว ระหว่างเปลี่ยนสถานะอุณหภูมิจะคงที่ เรียกการเปลี่ยนแปลงพลังงานแบบดูดความร้อน เช่น การหลอมเหลวของน้ำแข็งในทางกลับกัน เมื่อทำให้ของเหลวอุณหภูมิลดลงจะเปลี่ยนสถานะไปเป็นของแข็ง ระหว่างเปลี่ยนสถานะอุณหภูมิจะ คงที่ เรียกการเปลี่ยนแปลงแบบคายพลังงาน เช่น การแข็งตัวของน้ำ

2. การเปลี่ยนสถานะระหว่างของเหลวกับแก๊ส เมื่อของเหลวได้รับความร้อนอุณหภูมิสูงขึ้น พลังงานจลน์ของโมเลกุลเพิ่มขึ้นแรงยึดเหนี่ยวถูกทำลายจนถึงจุดเดือด จึงซึ่งระหว่างเปลี่ยนสถานะ อุณหภูมิจะคงที่ หลุดออกเป็นโมเลกุลของแก๊ส เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบดูดพลังงานในทางกลับกัน เมื่ออุณหภูมิลดลง แก๊สเปลี่ยนสถานะเป็นของเหลว ระหว่างเปลี่ยนสถานะอุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบคายความร้อน

3. การเปลี่ยนสถานะระหว่างของแข็งกับแก๊ส เมื่อของแข็งได้รับความร้อนจะทำให้อุณหภูมิ เพิ่มขึ้น พลังงานจลน์ของโมเลกุลเพิ่มขึ้น แรงยึดเหนี่ยวระหว่างโมเลกุลถูกทำลาย

สารเปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นแก๊สหรือไอ เรียกรการเปลี่ยนแปลงแบบดูดความร้อน เช่น การกลายเป็นไอ ของลูก เหม็น การบูร เกิดไอโอดีน น้ำแข็งแห้ง เป็นต้น

พลังงานกับการเปลี่ยนสถานะ

ของแข็ง $\longrightarrow$ ของเหลว $\longrightarrow$ ก๊าซ : เป็นการดูดพลังงาน

โดยเมื่อสารที่มีสถานะเป็นของแข็งดูดพลังงานเข้าไป อุณหภูมิจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเมื่อ อุณหภูมิสูงถึง จุดหลอมเหลว อุณหภูมิจะไม่เพิ่มขึ้นไปอีกแต่พลังงานที่ดูดเข้าไปจะใช้ในการสลายแรง ยึดเหนี่ยวออก ทำให้ สารกลายเป็นของเหลวเราจะเรียกความร้อนที่ดูดเข้าไปเพื่อการนี้ว่า **ความร้อนแฝงของการหลอมเหลว** เมื่อ สารกลายเป็นของเหลวแล้ว อุณหภูมิก็จะเพิ่มขึ้นอีกเรื่อยๆ จนถึงจุด เดือด อุณหภูมิก็จะไม่เพิ่มไปอีกซึ่ง พลังงานที่ยังดูดเข้าไปนั้นก็จะไปสลายแรงยึดเหนี่ยวของของเหลว เพื่อให้กลายเป็นก๊าซ เราจะเรียกความร้อน ตรงนี้ว่า **ความร้อนแฝงของการกลายเป็นไอ**

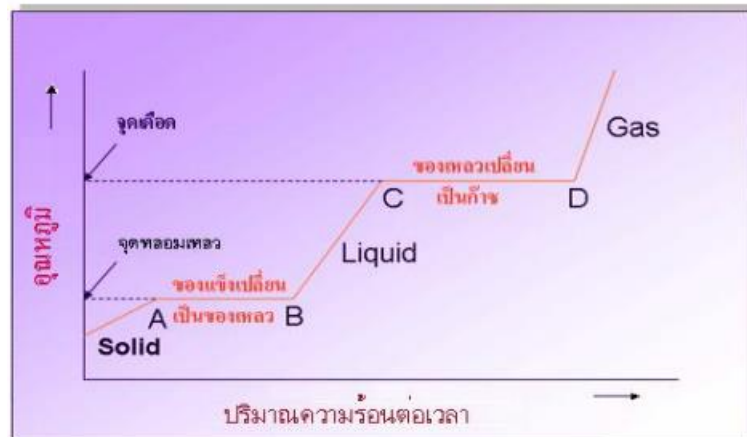
ก๊าซ $\longrightarrow$ ของเหลว $\longrightarrow$ ของแข็ง : เป็นการคายพลังงาน

จะพิจารณาได้เหมือนด้านบนทุกประการ แต่เป็นทางที่ตรงกันข้ามกันนั่นเอง โดยสารที่เป็น ก๊าซจะ คายพลังงานออกให้อุณหภูมิลดลงเรื่อยๆ พอถึงจุดควบแน่นก็จะไม่ลดอุณหภูมิอีก แต่จะคาย พลังงานออกเพื่อ สร้างแรงยึดเหนี่ยวของของเหลวแทน ซึ่งความร้อนที่คายออกในช่วงนี้จะมีค่าเท่ากับ **ความร้อนแฝงของการ กลายเป็นไอ** เมื่อสารกลายเป็นของเหลวหมดแล้ว อุณหภูมิก็จะลดลงเรื่อยๆอีก จนถึงจุดเยือกแข็ง พลังงานที่ คายออกจะถูกนำไปสร้างแรงยึดเหนี่ยวของของแข็งแทน ซึ่งพลังงานที่ คายออกนี้จะมีค่าเท่ากับ **ความร้อน แฝงของการหลอมเหลว**

อุณหภูมิกับการเปลี่ยนสถานะ

เมื่อสารได้รับความร้อนจะมีการเปลี่ยนแปลงสถานะ เมื่อสารในสถานะต่าง ๆ ได้รับความ ร้อน สารจะ เกิดการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ คือ

1. อุณหภูมิสูงขึ้น ช่วง BC
2. เปลี่ยนสถานะ ช่วง AB CD

อุณหภูมิขณะที่สารกำลังเปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นของเหลว คือ จุดหลอมเหลว A เป็น จุดที่ของแข็งเริ่มหลอมเหลวและ B เป็นจุดที่ของแข็งหลอมเหลวหมด อุณหภูมิขณะที่สารกำลัง เปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นแก๊สคือ จุดเดือด จุด C เป็นจุดที่ของแข็งเริ่มเดือด และ D เป็นจุดที่ ของเหลวเดือดไปหมด

การหลอมเหลว (melting) คือ การเปลี่ยนสถานะจากของแข็งไปเป็นของเหลวและจะเกิด ขึ้นเมื่อมีอุณหภูมิอยู่ที่จุดหลอมเหลว

การแข็งตัว (freezing) คือ การเปลี่ยนสถานะจากของเหลวไปเป็นของแข็งและจะเกิดขึ้น เมื่อมีอุณหภูมิที่จุดเยือกแข็ง

จุดหลอมเหลว (melting point) คือ อุณหภูมิในขณะที่ของแข็งกำลังเปลี่ยนสถานะเป็น ของเหลว เช่น น้ำแข็งกลายเป็นน้ำที่อุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส

จุดเยือกแข็ง (freezing point) คือ อุณหภูมิในขณะที่ของเหลวกำลังเปลี่ยนสถานะเป็น ของแข็ง เช่น น้ำกลายเป็นน้ำแข็งที่อุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส

การกลายเป็นไอ (vaporization) คือ การเปลี่ยนสถานะจากของเหลวไปเป็นแก๊สอุณหภูมิ อยู่ที่จุดเดือด

การควบแน่นหรือการกลั่นตัว (condensation) คือ การเปลี่ยนสถานะจากแก๊สไปเป็นของ เหลว อุณหภูมิอยู่ที่จุดกลั่นตัวหรือจุดควบแน่น

จุดเดือด (boiling point) คือ อุณหภูมิในขณะที่ของเหลวกำลังเปลี่ยนสถานะเป็นแก๊ส เช่น น้ำมีจุดเดือด 100 องศาเซลเซียส จุดควบแน่น คือ อุณหภูมิในขณะที่แก๊สกำลังเปลี่ยนสถานะเป็นของเหลว ไอน้ำกลายเป็น ของเหลวที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส

เมื่อให้ความร้อนแก่น้ำ อุณหภูมิของน้ำจะสูงขึ้น และเมื่ออุณหภูมิถึงจุดหนึ่งน้ำก็จะเดือดมี ไอน้ำ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อุณหภูมิของน้ำจะคงที่ เรียก อุณหภูมิขณะนี้ว่า จุดเดือดของน้ำ เมื่อนำบิกเกอร์ใส่น้ำ เย็นไปอังไอน้ำที่ออกมาทางปลายหลอดนำแก๊ส ไอน้ำกระทบกับความเย็นที่ข้างบิกเกอร์ จะรวมตัวกันเป็นหยด น้ำ ปรากฏการณ์ที่น้ำเปลี่ยนสถานะ จากแก๊สเป็นของเหลว เรียกว่าการควบแน่นของน้ำ

ความร้อนแฝง คือ ปริมาณความร้อนที่สารใช้ในการเปลี่ยนสถานะโดยอุณหภูมิในขณะที่มี การเปลี่ยนสถานะคงที่เป็นสมบัติเฉพาะตัวของสาร

ความร้อนแฝงของการหลอมเหลว คือ ปริมาณความร้อนที่สารได้รับจากสิ่งแวดล้อมแล้วใช้ ในการเปลี่ยนสถานะจากของแข็งกลายเป็นของเหลว โดยอุณหภูมิไม่เปลี่ยนแปลง

ความร้อนแฝงของการกลายเป็นไอ คือ ปริมาณความร้อนที่สารได้รับจากสิ่งแวดล้อมเพื่อ น าไปใช้ ในการเปลี่ยนสถานะจากของเหลวกลายเป็น

- น้ำมีค่าความร้อนแฝงจำเพาะของการหลอมเหลว 80 แคลอรีต่อกรัม หมายความว่า ใน การทำ น้ำแข็ง 1 กรัม ให้หลอมเหลวเป็นน้ำ ต้องใช้พลังงานความร้อน 80 แคลอรี

- น้ำมีค่าความร้อนแฝงจำเพาะของการกลายเป็นไอ 540 แคลอรีต่อกรัม หมายความว่าใน การทำน้ำ 1 กรัม อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ให้เปลี่ยนเป็นไอน้ำ 1 กรัม อุณหภูมิ 100 องศา เซลเซียส ต้องให้ พลังงานความร้อน 540 แคลอรี

การเปลี่ยนสถานะของสารในชีวิตประจำวัน

การทำไอศกรีม เป็นการเปลี่ยนสถานะส่วนผสมของไอศกรีมซึ่งเป็นของเหลวให้เป็นของแข็ง โดยการดึงความร้อนออกจากของเหลวเหล่านั้น

การตกแต่งเวทีแสดงละคร ดนตรี ใช้การเปลี่ยนสถานะของน้ำแข็งแห้งเป็นแก๊ส ทำให้ บริเวณโดยรอบมีอุณหภูมิลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว ไอน้ำ (แก๊ส) ในอากาศบริเวณนั้นจึงควบแน่นเป็น ละอองน้ำเล็กๆ ทำให้มองเห็นเหมือนหมอกควันสีขาว เมื่อใช้ไฟส่องไปที่หมอกควัน ก็จะได้หมอกสี ต่าง ๆ สวยงาม อย่างไรก็ตาม การใช้น้ำแข็งแห้งนี้ต้องระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการขยาย

ตัวอย่างรวดเร็ว จากการเปลี่ยนสถานะจากของแข็งเป็นแก๊ส ถ้าน้ำแข็งแห้งอยู่ในภาชนะปิด เช่น ขวดที่ปิดฝาไว้ อาจเกิดการระเบิดอย่างรุนแรง ได้นอกจากนี้แก๊สที่เกิดขึ้นคือ แก๊สCO² อาจทำให้ผู้อยู่ ใกล้เป็นลมหมดสติหรือเสียชีวิตได้เพราะขาดออกซิเจน แก๊สบางชนิดให้เป็นของเหลวโดยใช้เครื่องอัดอากาศ (compressor) จากนั้นผ่านสารที่เป็น ของเหลวนี้ไปยังส่วนต่าง ๆ ที่ต้องการลดอุณหภูมิสารนี้จะดึงความร้อนบริเวณโดยรอบเพื่อทำให้สาร นั้นเปลี่ยนเป็นแก๊สไหลกลับไปยังเครื่องอัดอากาศ โดยวิธีนี้ก็จะทำให้บริเวณที่ต้องทำให้เย็นมีอุณหภูมิ ลดลงได้ตามต้องการ

การนำແພทລິນหรือการบูร ใส่ในตู้เสื้อผ้า ป้องกันแมลง อาศัยหลักการระเหิดของสาร

